

บทที่ 1

ความหมายปรัชญาการเมือง

นับแต่มวลมนุษยชาติซึ่งรวมกันอยู่เป็นกลุ่ม เป็นชุมชน เป็นรัฐ เป็นชาติหรือประเทศได้มีนักคิด นักวิชาการ นักบริหาร นักปกครอง นักการเมือง นักรัฐศาสตร์มากมายได้เสนอแนวคิดทางการบริหาร การปกครอง ระบบการปกครอง ระบบการเมือง และรูปแบบการปกครองอย่างหลากหลายที่เห็นว่าดีเหมาะสมกับสังคม รัฐ ชาติ หรือประเทศของตน

ปรัชญาการเมือง Political Philosophy เป็นสาขาวิชาหนึ่งขององค์ความรู้ในวิชารัฐศาสตร์ ปรัชญาการเมืองเป็นวิชาที่เก่าแก่ที่สุดเนื่องจากเป็นวิชาที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ราวศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาลในดินแดนคาบสมุทรเพโลพอนเนซุส หรือดินแดนของประเทศกรีซในปัจจุบัน จุดเริ่มต้นของวิชาปรัชญาการเมืองเกิดขึ้นในนครรัฐที่ชื่อว่าเอเธนส์ในช่วงที่เอเธนส์เริ่มเปลี่ยนรูปแบบการปกครองจากระบบอภิสิทธิ์ชนธิปไตย (Aristocracy) มาเป็นประชาธิปไตยโบราณ

แนวคิดดังกล่าวในทางวิชาปรัชญา¹(Philosophy) นักวิชาการ เรียกว่าปรัชญาการเมือง (Political Philosophy) ก็มีรัฐศาสตร์ปรัชญาก็มี ปรัชญารัฐศาสตร์ก็มี ปรัชญาทางการบริหารการปกครองก็มี รัฐปรัชญาก็มีแต่ในวงนักวิชาการ ในวงการนักการศึกษาและในวงการนักรัฐศาสตร์นิยมแปลคำว่า Political Philosophy ว่า ปรัชญาการเมือง ซึ่งหมายถึงปรัชญาในทางการเมืองซึ่งเป็นปรัชญาในการบริหารในปกครองโดยปรัชญาการเมืองนั้นใช้เป็นภาษาอังกฤษว่า Political Philosophy หรือ Philosophy of Politics ก็ได้

---

¹ พิเศษสิกุล แก้วงาม.(2552). **ความรู้พื้นฐานในทางรัฐศาสตร์ (ภาคความคิด).**

1.1 ความหมายปรัชญาการเมือง

ชีวิตของมนุษย์ก่อนที่จะเกิดปรัชญา คือ ชีวิตที่มีรากฐานอยู่บนชนบประเพณี โดยทั่ว ๆ ไปแล้วการมีชีวิตที่มีรากฐานอยู่บนชนบประเพณี ก็คือ การยอมรับว่าสิ่งที่ดีคือสิ่งที่ได้มีการปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน และสิ่งที่เป็นสิ่งที่ยอมรับกันมาช้านานนี้เป็นส่วนหนึ่งของตนเองและเป็นของที่ดีด้วยฉะนั้นในชุมชนที่ยึดมั่นในชนบธรรมเนียมดังกล่าวยอมรับถือว่าปรัชญาเป็นของแปลกใหม่ ย่อมถูกมองว่าเป็นสิ่งเลวร้าย เช่น ชุมชนที่นับถือพระอาทิตย์ว่าเป็นเทพเจ้าย่อมไม่พอใจกับผู้ที่เสนอความเห็นว่พระอาทิตย์เป็นเพียงก้อนหินหรือลูกไฟ เป็นต้น

การเกิดของปรัชญาหรือการค้นพบธรรมชาติ จึงนำไปสู่การตั้งข้อสงสัยเอากับชนบธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติกันมาของชุมชน จากแง่ของปรัชญาเมธีนั้น การกระทำดังกล่าวแท้จริง ก็คือความพยายามที่จะทดแทนสิ่งซึ่งเก่าแก่ด้วยสิ่งที่ดีเพราะนักปรัชญาเชื่อว่าสิ่งที่ดีโดยธรรมชาตินั้นย่อมเก่ากว่าชนบธรรมเนียมใด ๆ ทั้งสิ้นเพราะธรรมชาติย่อมมีมาก่อนชนบธรรมเนียมทั้งปวงและธรรมชาติย่อมอยู่เหนือข้อจำกัดหรือขอบเขตของสิ่งที่เรียกว่า ประวัติศาสตร์ สังคม ศีลธรรม ศาสนา

ก่อนที่จะได้ศึกษาให้รู้ให้เข้าใจเรื่องปรัชญาการเมืองควรที่จะได้ทราบความหมายอันแท้จริงของคำว่า ปรัชญา เป็นเบื้องต้น ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจตรงกันว่าแท้ที่แล้วปรัชญา นั้นคืออะไร มีความหมายอย่างไร

ปรัชญาเกิดขึ้นพร้อมกับมนุษย์ และวิวัฒนาการควบคู่กันมากับมนุษย์เรา กล่าวคือ มนุษย์รู้จักคิดตั้งแต่ยุคแรก จากการคิดนั้นก่อให้เกิดปัญญาเป็นปรัชญา เมื่อมนุษย์วิวัฒนาการเจริญมาเรื่อย ๆ ความคิดและปัญญาของมนุษย์ก็วิวัฒนาการเจริญขึ้นเป็นลำดับควบคู่กันมา จนปรากฏให้เราได้เห็นได้ศึกษากันอยู่ในปัจจุบัน และจะต้องวิวัฒนาการต่อไปในอนาคต ซึ่งอาจจะเป็นไปในทางที่เจริญหรือเสื่อมก็ได้ มนุษย์เราในแต่ละยุคแต่ละสมัย ย่อมจะมีแนวความคิดและจุดสนใจแตกต่างกัน ทั้งนี้ก็เพราะมนุษย์อยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน โดยปกติแล้วมนุษย์จะคิดอันจะ

ก่อให้เกิดปัญญาขึ้นก็เพราะสิ่งเร้าหรือแรงจูงใจ ซึ่งอาจจะมาจากภายนอกหรือเกิดขึ้นภายในจิตใจของเขาเอง ดังนั้นถ้าเราศึกษาปรัชญาต่อไปแล้ว เราจะเข้าใจว่า ทำไมมนุษย์ในยุคสมัยนั้น ๆ จึงคิดในเรื่องต่าง ๆ เหล่านั้นได้ โดยปกติแล้วจะถือว่าสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลสำคัญยิ่ง

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้นิยามความหมายของคำว่า “ปัญญา” เอาไว้ว่า “ความรู้แจ้ง, ความรอบรู้, ความสุขุม, ความฉลาด” และนิยามความหมายของคำว่า “ปรัชญา” ว่าเป็นวิชาที่ว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความจริงหมายความว่า ปรัชญามีหน้าที่สืบเสาะหาความรู้เกี่ยวกับความจริงของสรรพสิ่ง ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมจะเห็นได้ว่า ความหมายของคำว่า “ปรัชญา” ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ไม่ตรงกับ ความหมายของคำว่า “ปัญญา” เพราะการบัญญัติศัพท์คำว่า “ปรัชญา” ไม่ได้บัญญัติมาจากคำว่า “ปัญญา” แต่บัญญัติมาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Philosophy” คำว่า “Philosophy” ในภาษาอังกฤษมาจากคำภาษาฝรั่งเศสโบราณว่า “Philosophie” ซึ่งมาจากคำภาษาละตินว่า “Philosophia” (ฟิลโซเฟีย) ที่แผลงมาจากคำภาษากรีกว่า “Philosophia” (ฟิลโซเฟีย) อีกต่อหนึ่ง

คำว่า ปรัชญา² มาจากคำสองคำคือ “ปร” แปลว่า รอบ, ประเสริฐ ส่วนคำว่า “ชญา” แปลว่า ความรู้, ความเข้าใจ (ภาษาสันสกฤต) เพราะฉะนั้นปรัชญาจึงหมายความว่า ความรู้รอบแท้จริง ความรู้อันประเสริฐ และความเข้าใจโดยรอบ

ส่วนคำว่า “Philosophy” (Love of Wisdom) นั้น มาจากภาษากรีก 2 คำ คือ Philo (Loving or Dear) แปลว่า ความรัก, ความเลื่อมใส, ความสนใจ Sophia (Wisdom or Knowledge) แปลว่า ปัญญา, ความรู้, วิชาการ เพราะฉะนั้น รวมคำทั้ง

² กิตติพัฒน์ สุวรรณศิริเมธี.(2550). เอกสารประกอบวิชาปรัชญาการเมือง.

สองแล้ว “Philosophy” จึงหมายความว่า ความรักในปัญญา, ความรักในความรู้, ความรักในวิชาการ ปรัชญานั้นมีความหมายกว้างมาก ยากที่จะจำกัดความลงไปได้ เพราะเหตุที่ วิชาปรัชญานั้นเป็นวิชาที่ศึกษาหาความจริงตามหลักเหตุและผลอย่างกว้าง ๆ กับธรรมชาติ ของจักรวาลที่เราอาศัยอยู่ เราจะเห็นว่า นักปรัชญาแต่ละคนก็ล้วนแต่ให้ความหมายของคำว่า “ปรัชญา” ที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

โสเครตีส (มีชีวิตรอยู่ระหว่างปี 470-399 ก่อนคริสตกาล)³ เป็นนักปรัชญาหรือนักคิดคนแรกของกรีกที่มุ่งประเด็นความคิดไปที่เรื่องจริยธรรม (อะไรถูกอะไรผิด) ที่เรียกว่า ethical และการแสวงหาความรู้ (ความจริง) ที่เรียกว่า Epistemological มุ่งศึกษาไปที่ตัวมนุษย์มากกว่าสิ่งแวดล้อมทางกายภาพรอบตัวมนุษย์ มุ่งตอบคำถามว่า “ข้าพเจ้าจะรู้ได้อย่างไร” (How do I know?) (มุ่งที่กระบวนการที่จะรู้) มากกว่าคำถามว่า “อะไรคือสิ่งที่จะต้องรู้” (What is to be known) (มุ่งที่วัตถุที่ต้องการจะรู้) อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เราารู้เกี่ยวกับโสเครตีสไม่ได้มาจากตัวของโสเครตีสโดยตรง แต่มาจากคนรุ่นหลังของเขาซึ่งเป็นศิษย์และผู้ที่ยื่นชอบเกี่ยวกับตัวเขา เช่นจากเพลโต (Plato) ได้เขียนไว้ว่าโสเครตีสเสียชีวิตเพราะถูกตัดสินลงโทษจากผู้มีอำนาจของเมืองเอเธนส์โดยให้ตัวเขาเองเลือกว่าจะออกไปจากเมืองนี้เสีย หรือว่าจะกินยาพิษฆ่าตัวเองตาย ซึ่งปรากฏว่าโสเครตีสเลือกที่จะกินยาพิษตายเอง ทั้งนี้เพราะผู้มีอำนาจเหล่านั้นไม่พอใจกับคำสอนและความคิดของโสเครตีสที่จะเป็นภัยต่อความคิดของคนรุ่นเยาว์ในเมืองเอเธนส์ และได้ให้ความหมายของคำว่า ปรัชญา คือ ความรักในความรู้

เพลโต (มีชีวิตรอยู่ระหว่างปี 427-347 ก่อนคริสตกาล) เป็นลูกศิษย์ของโสเครตีส ลักษณะสำคัญของปรัชญาของเพลโตคือการพยายามที่จะวิธีการที่จะเข้าถึงความจริง และสรุปว่าความจริงเป็นสิ่งที่ไม่อาจรับรู้ได้เมื่อเลยจุดหนึ่งขึ้นไป นอกจากนี้ เพลโตยังได้พูดถึงประเด็นทางการเมืองว่าประเทศหรือรัฐควรจะถูกปกครองโดยกษัตริย์ที่เป็นนัก

³ พินิจ รัตนกุล. (2515). **โสเครตีส : ปรัชญาการเมือง** กรุงเทพมหานคร :มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 62.

ปรัชญา (Philosopher-King) และมีการวิเคราะห์ว่าเพลโตเป็นผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการเป็นประชาธิปไตย และได้กล่าวว่า นักปรัชญา คือ คนที่ศึกษาถึงธรรมชาติที่แท้จริง ของสิ่งทั้งหลาย ปรัชญามีเป้าหมายเพื่อเข้าถึงความรู้ที่แท้จริงเป็นนิรันดร์

อริสโตเติล (มีชีวิตรอยู่ระหว่างปี 384-322 ก่อนคริสตกาล) เป็นลูกศิษย์ของโสเครตีส เป็นนักปรัชญาที่มีผลงานในเกือบทุกสาขาของศาสตร์ในปัจจุบันนับตั้งแต่กวีนิพนธ์ (Poetics) ฟิสิกส์ (Physics), อภิปรัชญา (Metaphysics) และการเมือง (Politics) เป็นต้น ซึ่งมีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่ออารยธรรมของประเทศตะวันตกจนกระทั่งปัจจุบัน และได้ให้ความหมายของคำว่า ปรัชญา คือ ทฤษฎีความรู้ หรือ ทฤษฎีคุณค่า ปรัชญาคือ ศาสตร์ซึ่งค้นหาถึงธรรมชาติของสิ่งที่มีเป็นอยู่ด้วยตนเอง และคุณสมบัติตามธรรมชาติของสิ่งนั้นด้วย

อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) (มีชีวิตรอยู่ระหว่างปี 2267 - 2347) เป็นนักปรัชญาชาวเยอรมัน จากแคว้นรัสเซีย ได้รับการยกย่องโดยทั่วไปว่า เป็นนักคิดที่มีอิทธิพลมากที่สุดของยุโรป และเป็นนักปรัชญาคนสำคัญคนสุดท้ายของยุคแสงสว่าง เขาสร้างผลกระทบที่สำคัญไปถึงนักปรัชญาสายโรแมนติกและสายจิตนิยม ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19 งานของเขาเป็นจุดเริ่มของ เฮเกิล อิมมานูเอล คานท์เป็นที่รู้จักเนื่องจากแนวคิดของเขา ที่เรียกว่าจิตนิยมอูตรวิสัย (Transcendental Idealism) ที่กล่าวว่ามนุษย์ใช้แนวคิดบางอย่างที่ติดตัวมาแต่กำเนิด (Innate Idea) ในการรับรู้ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัวในโลก เรายังรับรู้โลกโดยผ่านทางประสาทสัมผัสประกอบด้วยมโนภาพที่ติดตัวมานี้ ดังนั้นเราจึงไม่สามารถล่วงรู้หรือเข้าใจใน "สรรพสิ่งที่แท้" ได้ ความรู้ต่อสรรพสิ่งที่เรามีนั้นจึงเป็นได้แค่เพียงภาพปรากฏ ที่เรารับรู้ได้ผ่านทางประสาทสัมผัสเท่า และได้ให้ความหมายของคำว่า ปรัชญา คือ ศาสตร์แห่งความรู้และการวิพากษ์วิจารณ์ความรู้

จางง์ ทงประเสริฐ ศาสตร์พิเศษสาขาวิชาปรัชญา ได้ให้คำอธิบายที่ชัดเจนว่า คำว่า ปรัชญา ซึ่งตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Philosophy นั้น แท้ที่จริงแล้ว

ความหมายของคำว่า ปรัชญา หาได้ตรงกับคำว่า Philosophy จริง ๆ หรือไม่ ถ้าไม่ศึกษาความหมายอันแท้จริงของคำ 2 คำนี้ก่อนแล้วอาจทำให้เข้าใจผิดคิดว่า ปรัชญา กับ Philosophy มีความหมายตรงกันทีเดียว

คำว่า ปรัชญา หมายถึง ตัวปัญญา คือความรู้แท้ที่ได้รับหลังจากหมดความสงสัยแล้ว ส่วนคำว่า Philosophy เดิมทีเดียวหมายถึง ความรักในความรู้ ที่ว่าต้องรักในความรู้ก็เพราะว่า ความรู้หรือ Wisdom นั้นเป็นของพระผู้เป็นเจ้า (God) เท่านั้น ผู้อื่นจะไปครอบครองตัวปัญญาหรือ Wisdom นั้นไม่ได้ เพียงแต่รักเท่านั้น เป็นเจ้าของไม่ได้เรียกว่า ตัวปัญญา หรือ Wisdom นั้น พระผู้เป็นเจ้าทรงผูกขาดไว้แต่เพียงผู้เดียว ส่วนปัญญา หรือ ปรัชญา นั้นไม่มีใครผูกขาด ทุกคนสามารถที่จะบรรลุถึงตัวปัญญาหรือ ปรัชญาได้ทั้งนั้นถ้าหากบุคคลนั้นจะดำเนินไปตามวิถีทาง ที่จะนำไปสู่ปัญญา เพราะฉะนั้นคำว่า ปรัชญา กับ Philosophy จึงมีความหมายที่แตกต่างกันโดยนัยดังกล่าวนี้จะอย่างไรก็ตาม เมื่อสรุปแล้วก็คงความไม่รู้แจ้งนั่นเอง เป็นบ่อเกิดของ Philosophy ซึ่งแปลว่าปรัชญา แม้จะไม่ตรงกันนักก็ตาม

สรุปได้ว่าคำว่า “ปรัชญา” คือ ศาสตร์ที่ศึกษาหาความรู้ ความจริงของมนุษย์โลก ธรรมชาติ และชีวิตอย่างลึกซึ้งเพื่ออธิบายเหตุการณ์ และสิ่งต่าง ๆ โดยใช้หลักการของเหตุผลในวิชาตรรกวิทยาเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงความจริงหรือความรู้ที่แน่นอน

ส่วนคำว่า “การเมือง” (Politics) หมายถึง การแสวงหาอำนาจ กิตติยศชื่อเสียงที่มีอยู่ในระบบสังคมเพื่อนำมาสร้างอิทธิพลหรือผลประโยชน์ให้แก่กลุ่ม พวกพ้อง และระบบเครือญาติ เพื่อให้เกิดการยอมรับของผู้คนในสังคม เช่น ความเคารพนับถือ ความศรัทธา เป็นต้น

ชลธิศ ธีระฐิติ (2551) ได้ให้ความหมายของคำว่า “การเมือง”⁴ ว่า ในความหมายที่ผูกติดกับระบบการเมืองและ/หรือรัฐ การเมือง คือ การจัดสรรสิ่งที่มี

⁴ ชลธิศ ธีระฐิติ.(2551).**เอกสารประกอบวิชาปรัชญาการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : หลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า 278-280.

คุณค่าหรือทรัพยากร โดยมีอำนาจที่เป็นที่ยอมรับกันมาทำให้เกิดการปฏิบัติตาม หรือ การเมืองเป็นเรื่องของการที่มีคนกลุ่มหนึ่งใช้อิทธิพลต่อคนอีกกลุ่มหนึ่ง เพื่อให้ได้มาซึ่ง สิ่งที่มีคุณค่าทางสังคม สิ่งที่มีคุณค่าทางสังคมในที่นี่มีได้หลายอย่าง เช่น อำนาจ ความ ศรัทธา นับถือ ความยุติธรรม ความนิยมชมชอบ ความอยู่ดีกินดี ความมั่งคั่ง ความรอบรู้ ทักษะ เป็นต้น ในความหมายนี้ การเมืองจะถูกตีกรอบเอาไว้ว่า เป็นความสัมพันธ์ของ มนุษย์ในระบบการเมือง ซึ่งสามารถแยกออกจากความสัมพันธ์ของมนุษย์ในระบบย่อย อื่นๆ ของสังคมได้ โดยที่ระบบการเมืองจะมีเป้าหมายในตัวเองที่แตกต่างจากระบบย่อย อื่น ๆ ของสังคม เช่น ระบบวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ ระบบการศึกษา

เดวิด อีสตัน (Easton) ได้ให้คำจำกัดความศัพท์การเมืองว่า การเมืองเป็นเรื่อง ของอำนาจ (Power) อำนาจหน้าที่ (Authority) หรือความขัดแย้ง (Conflict)

วิลเลียม บลูม (Bluhm) ได้อธิบายว่า การเมืองเป็นกระบวนการทางสังคม ในรูปของกิจกรรมที่มีทั้งการแข่งขันและการร่วมมือ ในการใช้อำนาจ

ณรงค์ สินสวัสดิ์ (2539) ได้ให้ความหมายของคำว่า การเมือง⁵ คือ เป็นการ ต่อสู้ช่วงชิง การรักษาไว้และการใช้อำนาจทางการเมือง โดยที่อำนาจทางการเมือง หมายถึง อำนาจในการที่จะวางนโยบายในการบริหารประเทศหรือสังคม อำนาจที่จะ แต่งตั้งบุคคลเพื่อช่วยในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และ อำนาจที่จะใช้ข้าราชการ งบประมาณหรือเครื่องมืออื่น ๆ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ แนวการมองการเมืองเป็น เรื่องของอำนาจ

ฮาโรลด์ ดี ลาสเวลล์ (Harold D Lasswell) ได้มองการเมืองว่าเป็นเรื่องของ อิทธิพลและผู้ทรงอิทธิพล โดยเน้นในเรื่องของใคร ได้อะไร ได้เมื่อไร และอย่างไร และผู้ ทรงอิทธิพลตามความเห็นของลาสเวลล์ คือผู้ที่สามารถได้รับหรือกอบโกยสิ่งที่มีคุณค่า

---

⁵⁵ ณรงค์ สินสวัสดิ์ (2539). เอกสารประกอบวิชาปรัชญาการเมือง. กรุงเทพมหานคร : หลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า 3.

ต่างๆ ในสังคมอันได้แก่ อำนาจ ความเคารพนับถือ ความนิยมชมชอบ ความยุติธรรม ความอยู่ดีกินดี ความมั่นคง ชำนาญ และความรู้ได้มากที่สุด

“ การเมือง เป็นศาสตร์และศิลป์ของการปกครอง และเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการงานสาธารณะ “

เชลดอน เอส โวลิน (Wolin) ได้ให้คำจำกัดความของศัพท์ การเมืองว่า “ การเมืองเป็นกิจกรรมที่มีจุดสนใจอยู่ที่การแสวงหาผลประโยชน์ด้วยการแข่งขันกันในระดับบุคคล, กลุ่มคนต่อกลุ่มคน และสังคมต่อสังคม “

การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพันกับอำนาจและการปกครอง ไม่ว่าจะสภาวะการณใดหรือสถาบันใด หากมีการต่อสู้แข่งขันกัน เพื่อแสวงหาอำนาจที่เหนือกว่ากันแล้ว ก็เป็นการเมืองทั้งสิ้น นอกจากนี้ การเมืองยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง การดูแล จัดการให้มนุษย์อยู่กันอย่างเป็นธรรมและเป็นระเบียบ การเมืองจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ และเป็นสิ่งที่ดี งาม เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ของการปกครอง ซึ่งสามารถศึกษาและเรียนรู้ได้เช่นเดียวกับศิลปะและศาสตร์สาขาอื่นที่มีอยู่ในโลก

สรุปได้ว่า “การเมือง” หมายถึง กิจกรรมที่มีกลุ่มคนหลายกลุ่มรวมตัวกันขึ้น เพื่อมีเป้าหมายในการที่จะแสวงหาอำนาจรัฐมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ กิตติยศชื่อเสียง การยอมรับจากสังคม และการนำนโยบายของกลุ่มไปแก้ปัญหาสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และการศึกษาเพื่อมุ่งหวังที่จะครองใจของผู้คนในสังคมให้ยาวนานที่สุด

ส่วนคำว่า ปรัชญาการเมือง หมายถึง การศึกษาหลักการและพื้นฐานของรัฐ รัฐบาล การเมือง เสรีภาพ ความยุติธรรมทรัพย์สินส่วนบุคคล สิทธิ กฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายโดยรัฐ สิ่งเหล่านี้คือแก่นสารหรือสิ่งไม่จำเป็นกันแน่ อะไรคือความชอบธรรมของรัฐและผู้ใช้อำนาจและเจ้าหน้าที่ สิทธิและเสรีภาพใดบ้างที่ควรบังคับและไม่บังคับ อะไรคือกฎหมาย หน้าที่ของพลเมืองคืออะไรและมีอะไรบ้าง และเมื่อไหร่ที่รัฐจะหมดความชอบธรรมในการปกครอง

ปรัชญาการเมือง หมายถึง การศึกษา หรือความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง เพื่อนำไปสู่รูปแบบการเมืองการปกครองที่ดีที่สุด และนำไปสู่ความสุขของประชาชน

ปรัชญาการเมือง (Political Philosophy) หมายถึง สาขาของปรัชญาประยุกต์ที่ศึกษาถึงชีวิตทางสังคมหรือชีวิตทางการเมืองของมนุษย์เรา ฉะนั้นแล้วปัญหาที่ปรัชญาการเมืองศึกษาจึงเป็นเรื่องของสังคม (Society) และรัฐ (The State) ในแง่ของธรรมชาติ (Essence) บ่อเกิด (Origin) และคุณค่า (Value) ของรัฐและสังคม หรืออาจกล่าวได้ง่าย ๆ ว่า นักปรัชญาการเมืองเป็นกลุ่มของนักปรัชญาที่ต้องการเสนอความคิดเกี่ยวกับองค์กรที่เหมาะสมสำหรับมนุษย์ในการรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือสังคม นักปรัชญาการเมืองไม่ลืมนึกที่จะกล่าวถึงเรื่อง ความยุติธรรม (Justice) และวิถีที่จะนำไปสู่ความยุติธรรมของสังคม การออกกฎและการเคารพกฎ ดังนั้น ถ้าจะกล่าวให้กระชับยิ่งขึ้น ก็คือ ในขอบข่ายของปรัชญาการเมืองนี้ นักปรัชญาพยายามเสนออุดมการณ์เกี่ยวกับสังคมและรัฐที่เขาคิดว่า ควรจะเป็นนั่นเอง ไม่ได้กล่าวถึงการเมืองการปกครองที่เป็นจริงที่ได้ปรากฏหรือกำลังปรากฏให้เห็นในประวัติศาสตร์การปกครองของประเทศต่าง ๆ จริง ๆ

ดังนั้นแล้ว “ปรัชญาการเมือง” ไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยวิธีการตรรกะ เราจะยอมรับมันก็ต่อเมื่อแนวคิดแบบหนึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและค่านิยมหลักโดยทั่วไปของเรา แต่ ปรัชญาการเมืองก็เป็นความจริงทางสังคม เพราะ เมื่อมีคนเชื่อคล้อยตามแนวคิดนั้นๆ จะทำให้เกิดผลต่อการจัดการทางการเมือง และสังคมไปในทิศทางนั้นได้

สารานุกรมปรัชญาของรูธเลท (Rouledge Internet Encyclopedia of Philosophy) นิยามวิชาปรัชญาการเมืองว่าเป็นกระบวนการสะท้อนความคิดทางปรัชญา ในเรื่องการจัดการชีวิตสาธารณะให้มีความเหมาะสม เหมาะควร ผ่านการครุ่นคิดว่าสถาบันทางการเมืองแบบใดที่ดีที่สุด กิจกรรมทางการเมืองแบบใดที่ดีที่สุด ฯลฯ ส่วนสารานุกรมปรัชญา (Internet Encyclopedia of Philosophy) อธิบายว่า

ปรัชญาการเมืองคือการแสวงหาชีวิตที่ดี แสวงหาชีวิตที่ควรจะเป็น แสวงหาค่านิยมที่ดีในการปกครอง สถาบันทางสังคมที่ดีในการปกครอง

เมื่อแยกพิจารณาคำว่าปรัชญาการเมืองในภาษาอังกฤษโดยทางนิรุกติศาสตร์แล้ว จะพบว่า Philosophy มีรากศัพท์มาจากภาษากรีกโบราณว่า Φιλοσοφος (Philosophos) เกิดจากการสนธิของคำว่า Philos (มิตรภาพ) และ Sophia (ปัญญา) ที่แปลตรงตัวว่า “มิตรภาพกับปัญญา” หรือแปลเทียบเคียงได้ว่า “การใฝ่รู้หรือความใฝ่รู้” อย่างไรก็ตามในวงวิชาการไทยมักแปลผิดเป็น “ความรักในความรู้” ทั้งที่คำว่าความรักในภาษากรีกนั้นคือ 'ερωσ (eros) หรือ αγάπη (Aga'pe) ซึ่งมักเป็นคำที่ถูกใช้แสดงอารมณ์ ส่วนคำว่าความรู้ นั้นคือ επιστήμη (Episte'me) ซึ่งหมายถึงความรู้ที่แท้จริงที่มนุษย์อาจเข้าถึงหรือเข้าไม่ถึงก็ได้ ปรัชญาจึงไม่ใช่ความรอบรู้ นักปรัชญาจึงไม่ใช่ผู้รู้หรือครู (Sophist) การแปลคำว่าปรัชญาในภาษาอังกฤษว่า “ความรักในความรู้” จึงถือว่าแปลไม่ถูกต้องตามรากศัพท์ เพราะไม่ได้ครอบคลุมนิยามที่ว่าปรัชญาเป็นความรักที่จะเรียนรู้หรือแสวงหาความรู้ นักปรัชญาจึงมีลักษณะแบบนักสงสัย (Sceptic) และนักแสวงหาความรู้ ว่าไปแล้วนักปรัชญาจึงมีลักษณะของนักเรียนตลอดชีพมากกว่าผู้รู้ที่ทรงภูมิตามความหมายแบบตะวันออก

การศึกษาปรัชญาการเมืองเพื่อให้เข้าใจที่มา แนวคิดทางการเมือง จากอดีตถึงปัจจุบัน เมื่อเราเข้าใจแนวคิดต่างๆ เข้าใจสภาพบริบทของแนวคิดทางการเมืองต่างๆ จะทำให้เรารู้ถึงระบบความคิดของผู้ปกครอง และปัญหาของระบอบการปกครอง เพื่อรู้เท่าทัน และไม่ถูกครอบงำความคิด และชักจูงโดยการโฆษณา หรือวาทศิลป์ โดยง่าย อาจทำให้เข้าใจถึงที่มา หรือต้นตอ ของปัญหาการเมืองในปัจจุบัน และทางออก หรือการมีชีวิตอยู่ท่ามกลางสถานการณ์ปัจจุบันอย่างไร

สรุปได้ว่า “ปรัชญาการเมือง” หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เพื่อศึกษาหาความรู้ระบบการเมืองการปกครองแบบไหนที่ดีที่สุดและเหมาะสมกับสังคมหรือประเทศนั้น ๆ เพื่อนำระบบการปกครองที่สังคมหรือประเทศนั้นยอมรับว่าเป็นระบบ

การปกครองที่ดีที่สุดที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และมีคุณค่ากับการดำรงอยู่ของสังคมที่มั่นคง มีความสุขเกิดความปรองดองของคนในชาติอย่างยั่งยืน

1.1.1 ประวัติความเป็นมาของปรัชญาการเมือง

แนวโน้มของปรัชญาที่จะเกี่ยวโยงเอาปัญหาของมนุษย์เข้าไว้ด้วยกัน เริ่มต้นด้วยโสเครตีส⁶ เพราะโสเครตีสเป็นผู้เริ่มตั้งคำถามประเภทที่ว่า อะไรคือความดี อะไรคือความกล้าหาญ อะไรคือความยุติธรรม อย่างจริงจังการตั้งคำถามเกี่ยวกับชีวิตศีลธรรม สิ่งที่ดีและสิ่งที่ชั่วของโสเครตีส ในแง่หนึ่งนั้นกลายเป็นการตั้งข้อสงสัยเอากับรากฐานที่สำคัญที่สุดของชุมชนการเมือง เพราะสังคมมนุษย์ไม่ว่าจะอยู่รวมกันในรูปแบบใด หากจะอยู่รวมกันได้ก็ต้องมีข้อสมมติฐานร่วมกันอยู่ระดับหนึ่งเสมอว่า อะไรคือสิ่งที่ดี อะไรคือสิ่งที่ยุติธรรม การตั้งคำถามของโสเครตีสซึ่งมักจะเริ่มต้นจากความเห็นที่คนทั่วไปยอมรับ แล้วนำไปสู่การชี้ให้เห็นว่าความเห็นของมนุษย์อาจขัดกันได้ จึงเป็นการปฏิเสธว่า ความยุติธรรมที่กฎหมายเชื่อถือกันนั้นเป็นความยุติธรรมที่แน่แท้หรือเป็นความยุติธรรมตามธรรมชาติ การปฏิเสธเช่นนี้ชี้ต่อไปว่า น่าจะมีความยุติธรรมหรือความดีที่เป็นโดยธรรมชาติที่เราอาจล่วงรู้ได้อยู่ การแสวงหา “ธรรมชาติ” ของความยุติธรรมหรือความดี และการตั้งคำถามอื่น ๆ ที่เกี่ยวโยงกับมนุษย์และชุมชนการเมืองนี้แหละ คือ จุดเริ่มต้นของปรัชญาการเมือง

โสเครตีสถือว่าเป็นบิดาของปรัชญาการเมือง เพราะเป็นคนแรกที่ตั้งคำถามว่า อะไรคือความดี อะไรคือความกล้าหาญ อะไรคือความยุติธรรม อันเป็นการโยงแนวคิดจากเรื่องธรรมชาติมาสู่มนุษย์⁷

⁶ เฟลโต. (2547). **ปรัชญาของโสเครตีส**. โดย พิณิจ รัตนกุล. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, หน้า 68.

⁷ สมบัติ จันทรวงศ์. (2535). **ปรัชญาการเมืองเบื้องต้น** : บทวิเคราะห์โสเครตีส. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 27.

ในกระบวนการแสวงหาความรู้ของโสเครตีส ที่ใช้ได้ผลมากที่สุดคือ กระบวนการวิภาษวิธี (Dialectic) หลักการที่สำคัญของกระบวนการนี้คือ การนำข้อเสนอที่มีเหตุผล (Thesis) และข้อคัดค้าน (Antithesis) มาหักล้างกัน กระบวนการนี้ทำให้ข้อเสนอที่ไม่มีเหตุผลตกไปคงเหลืออยู่เฉพาะข้อเสนอที่มีเหตุผล ข้อคัดค้านที่มีเหตุผลมากกว่าจะสามารถหักล้างข้อเสนอที่มีเหตุผลน้อยกว่า ในทำนองเดียวกันข้อคัดค้านที่มีเหตุผลด้อยกว่าจะไม่สามารถหักล้างข้อเสนอที่มีเหตุผลมากกว่า ถ้าหากข้อเสนอดูถูกหักล้างไปโดยข้อคัดค้านที่มีเหตุผลมากกว่า ก็จะทำเสนอข้อใหม่เพื่อคิดค้นกันต่อไป ผลลัพธ์ระหว่างข้อเสนอและข้อคัดค้านที่มีเหตุผลคือ เป้าหมายของการแสวงหาคือ ความจริงที่ถูกต้อง (Synthesis) กระบวนการวิภาษวิธีจึงเป็นกระบวนการสำคัญของโสเครตีสในการแสวงหาและอธิบายองค์ความรู้ที่แท้จริงแห่งชีวิตการเมือง ด้วยวิธีการแสวงหาความรู้แบบวิภาษวิธีทำให้โสเครตีสถูกตัดสินประหารชีวิตด้วยการให้ดื่มยาพิษเสียชีวิต โสเครตีสยอมมฤตยูลงโทษ แต่โดยดีเพื่ออุดมการณ์ของตน

การแสวงหาธรรมชาติของความยุติธรรม และการตั้งคำถาม อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และชุมชนการเมือง นี้แหละ คือจุดเริ่มต้นของปรัชญาการเมืองแต่ อริสโตเติล ถือว่าเป็นบิดาของรัฐศาสตร์ เพราะเป็นผู้นำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้กับงานเขียนรัฐศาสตร์ของเขา

ประวัติความเป็นมาของปรัชญาการเมือง^๑ เริ่มต้นด้วยโสเครตีสผู้เริ่มตั้งคำถามอย่างจริงจังว่า อะไรคือความดี ความกล้าหาญ ความยุติธรรม

การแสวงหาคำตอบของโสเครตีสเกี่ยวกับธรรมชาติของความยุติธรรมหรือความดีและการตั้งคำถามอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงระหว่างมนุษย์ผู้เป็นปัจเจกชนกับรัฐ จึงถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของปรัชญาการเมืองโดยแท้

---

^๑ ลีโอ สเตราส์ และ โจเซ็ป คร็อบซีย์ บรรณาธิการ. สมบัติ จันทรวงศ์ แปลและเขียน. (2550). **ประวัติปรัชญาการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คปไฟ มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา, หน้า 12-18.

ท่านได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาด้วยเหตุผลหลายประการ ดังนี้

1. คำถามทางปรัชญาของท่านที่ว่าอะไรคือความดีและความยุติธรรมเป็นการชี้ให้เห็นถึงลักษณะสากล จึงเป็นการชี้ให้เห็นว่าความดีและความยุติธรรมมีธรรมชาติเป็นของตนเองเป็นอิสระจากความเห็นทั้งปวง

2. ในทางปฏิบัติคำถามของท่านพยายามที่จะก้าวออกไปให้พ้นจากขอบเขตของความเห็นทั้งปวง พร้อมทั้งชี้แนะถึงความคงอยู่ของระเบียบการเมืองที่ดีที่สุดที่เป็นสากล

3. แนวคิดของท่านกลายมาเป็นปรัชญาการเมืองเพราะมุ่งจะเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่าและมุ่งจะรักษาสิ่งที่ดีเอาไว้ไม่ให้เลวลง ดังนั้นการกระทำทางการเมืองย่อมต้องมีความรู้ในสิ่งที่ดีและสิ่งที่เลวเป็นเครื่องนำทางเสมอ

4. ปรัชญาทางการเมืองของท่าน ถือเป็นแนวคิดที่ใกล้ตัวมนุษย์มากที่สุด สามารถอธิบายจุดเริ่มต้นของปรัชญาการเมืองในส่วนสำคัญว่า ความพยายามที่จะทดแทนความเห็นในเรื่องธรรมชาติของการเมืองด้วยความรู้ในเรื่องธรรมชาติในสิ่งที่เป็นการเมืองรวมทั้งระเบียบทางการเมืองที่ถูกต้องด้วย

สรุปการแสวงหาธรรมชาติของความยุติธรรม และการตั้งคำถามต่างที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และชุมชนการเมืองเป็นที่มาของปรัชญาการเมือง เมื่อมนุษย์มีความสงสัยจึงเกิดคำถาม และตั้งคำถามกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเช่น กฎหมาย กฎธรรมชาติ สังคมของมนุษย์ด้วยตนเอง และสังคมการเมืองที่ครอบคลุมชีวิตมนุษย์อยู่ การแสวงหาคำตอบเหล่านี้ทำให้นักคิดต่าง ๆ เสนอความคิดของตนเองออกมาและนำไปสู่การเป็นปรัชญาการเมืองในที่สุด

1.1.2 คุณธรรมของนักการเมืองที่ดีตามแนวคิดของ ไสเครตีส

1) ปัญญา (Wisdoms) หมายถึงความรู้เกี่ยวกับความดี คือรู้ว่าอะไรดีไม่ดี ความดี สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผล และเหตุผลของความดีจะทำให้มนุษย์มีความสุข มนุษย์ส่วนมากทำความชั่วเพราะความโง่เขลา ไม่รู้ว่าความดีคืออะไร ถ้า

มนุษย์รู้ว่าความดีคืออะไร จะไม่ทำความชั่ว เพราะความชั่วทำให้เป็นทุกข์ มนุษย์ที่เกิดมาในโลกนี้ต้องการความสุข ถ้ามนุษย์รู้ว่าความดีคืออะไร เขาก็จะทำแต่ความดี เพราะความดีทำให้เกิดความสุข ผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ประพฤติดีและเว้นความชั่วเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม ให้ประชาชนมั่นใจว่าการประพฤติดีละเว้นความชั่วทำให้ชีวิตมีความสุข การประพฤติชั่วถูกปฏิเสธจากสังคมและทำให้ชีวิตเป็นทุกข์

2) ความกล้าหาญ (Courage) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เราควรกลัวและไม่ควรกลัว มีความกล้าหาญที่จะทำความดี แม้ในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ การทำความดีนั้นจะเสี่ยงด้วยชีวิตก็ตามไม่ได้กล้าแบบน้ำปิ้ง แต่มีเหตุผลที่จะรักษาความดีให้ดำรงอยู่ต่อไป เช่น ผู้ปกครองกล้าที่จะทำในสิ่งที่ดี กล้าปราบปรามในสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย ไม่ทำอะไรที่มีสองมาตรฐาน การที่ปล่อยความชั่วให้คงอยู่เพื่อเอาตัวรอด ทำให้ความดีสูญหายไปเป็นการกระทำที่ไม่ใช่วิถีของผู้ปกครอง

3) ควบคุมตนเอง (Temperance) หมายถึง การมีชีวิตตามทำนองคลองธรรมคุณงามแห่งความดี การไม่ปล่อยให้ชีวิตต้องตกเป็นทาสของอารมณ์และความปรารถนาต่างๆ ที่ไม่ใช่ความดี การได้ควบคุมตนเองทำให้ได้ใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาได้อย่างเต็มที่ การใช้ปัญญาในการแสวงหาเหตุผลเพื่อรักษาตนให้ดำรงความดีอยู่ตลอดเวลา ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในแผ่นดิน ต้องเป็นคนสาธารณะ ฉะนั้นการได้รู้จักควบคุมตนเองมีโอกาสรักษาสิ่งที่ประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด ผู้ปกครองต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีตลอดเวลา

4) ความยุติธรรม (Justice) หมายถึง การแสดงออกในรูปของการกระทำที่เคารพสิทธิของผู้อื่น และการไม่ยอมทำความชั่วต่อผู้อื่น ผู้ปกครองต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้รักความยุติธรรม และทำให้สังคมมีความยุติธรรมและสามารถให้ความยุติธรรมกับสังคม กล้าที่จะดำรงความยุติธรรมไว้ให้ได้ ถ้าผู้ปกครองในสังคมใดไม่มีความยุติธรรมหรือไม่กล้าที่จะทำให้ความยุติธรรมเป็นที่เชื่อถือของสังคม หรือมีสองมาตรฐาน สังคมนั้นย่อมไม่มีความสุข วุ่นวาย

สรุปคุณธรรมของนักการเมืองที่ดีตามแนวคิดของ ไสเครตีส ประกอบไปด้วย ปัญญา ความกล้าหาญ การควบคุมตัวเอง และความยุติธรรม องค์ประกอบทั้งสี่นี้ทำให้นักการเมืองมีคุณธรรมปัญญาทำให้รอบรู้ ความกล้าหาญทำให้กล้าในสิ่งที่ถูกที่ควร การควบคุมตัวเองทำให้อยู่ในทำนองคลองธรรมคุณงามแห่งความดี และความยุติธรรมทำให้เกิดความยอมรับและเคารพจากผู้อื่น

1.2 ความสำคัญของปรัชญาการเมือง

ปรัชญาการเมืองเป็นวิชาประยุกต์สาขาหนึ่งมุ่งศึกษาวิเคราะห์ประเมิน แสวงหา และสร้างแนวคิดอันเป็นสัจจะทางการเมือง อีกนัยหนึ่ง ปรัชญาการเมือง เป็นวิชาว่าด้วยความคิดเกี่ยวกับการตีความ การสร้างและกำหนดสิทธิหน้าที่ตลอดถึงความสัมพันธ์แบบฉบับ ในการดำเนินชีวิตร่วมกันของมนุษย์ยิ่งกว่านี้ยังเป็นวิชาว่าด้วยโครงร่างทางความคิดและความเชื่อถือที่ถือเป็นสูตรทางการเมืองพร้อมกับการให้เหตุผล วิเคราะห์ ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางสร้างสถาบัน อุดมคติ นโยบาย และวัตถุประสงค์ทางการเมือง

ปรัชญาการเมืองเป็น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เพื่อศึกษาหาความรู้ ระบบการเมืองการปกครองแบบไหนที่ดีที่สุดและเหมาะสมกับสังคมหรือประเทศนั้น ๆ เพื่อนำระบบการปกครองที่สังคมหรือประเทศนั้นยอมรับว่าเป็นระบบการปกครองที่ดีที่สุดที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและมีคุณค่ากับการดำรงอยู่ของสังคมที่มั่นคง มีความสุขเกิดความปรองดองของคนในชาติอย่างยั่งยืน ต้องยอมรับว่ามนุษย์ที่เกิดมาในโลกนี้ เมื่อเจริญเติบโตมาในระดับหนึ่ง จะมีวิถีคิดเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำองค์ความรู้นั้นมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องบางครั้งผู้คนเรียกว่า ปรัชญาชีวิต นั่นก็หมายความว่า การแสวงหาความรู้อันถูกต้อง ประเสริฐเพื่อนำความรู้เหล่านั้นมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต และการแสวงหาความรู้อันเป็นความจริงบางอย่างที่มีอยู่ในศาสตร์ต่าง ๆ เช่น วิทยาศาสตร์

เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ เป็นต้น เพื่อค้นหาความจริงอันประเสริฐในศาสตร์เหล่านั้นว่า หัวใจสำคัญของความรู้ ความจริง และความถูกต้องคืออะไร

เมื่อกล่าวถึงปรัชญาการเมืองในทัศนะของนักปรัชญาตามความเข้าใจของคนทั่วไป ซึ่งอาจจะมองว่านักปรัชญาไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเลย แต่ในความเป็นจริงแล้วเรากำลังเข้าใจความหมายของคำว่า ปรัชญา ในรูปแบบเดิมๆ กล่าวคือ การศึกษาในเรื่องที่อยู่ในวิสัยของภาคทฤษฎีเป็นส่วนใหญ่ แน่แน่นอนว่าปรัชญาอาจไม่ใช่เรื่องของภาคปฏิบัติโดยตรงทั้งหมด หากเรามองปรัชญาด้วยความเสมอภาคด้านวิชาการเหมือนกับสาขาวิชาอื่น ๆ ที่อยู่ในห้วงความคิดหรือ วิชาการที่ศึกษากันอยู่ในเวลานี้ บางครั้งก็เพียงเพื่อความเพลิดเพลินสติปัญญาหรือ ไม่ก็ประเทืองปัญญาเอาเสียเลย

สรุปปรัชญาการเมืองเป็นเหมือนกรอบความคิดที่ช่วยนำทางให้คนรุ่นหลัง ๆ ได้ศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองในแต่ละยุคสมัย ทำให้ผู้ที่ศึกษาปรัชญาการเมืองเกิดการตีความปรัชญาการเมืองว่าเกิดขึ้นได้อย่างไรและมีสิ่งแวดล้อมใดบ้างที่ส่งเสริมสนับสนุนปรัชญาการเมืองนั้น ๆ ให้เป็นที่ยอมรับและมีการศึกษาสืบต่อกันมา

1.2.1 ลักษณะของปรัชญาการเมือง

ปรัชญามีลักษณะเป็นแนวความคิด เป็นปรัชญา เป็นทฤษฎี เป็นนามธรรม เป็นมโนภาพ เป็นอุดมคติ อุดมการณ์ ซึ่งแม้ในการปัจจุบันก็ยังไม่มีการเมืองสากล จะมีก็เพียงปรัชญาการเมืองของนักคิด นักปราชญ์ นักปรัชญาการเมืองผู้หนึ่งผู้หนึ่งจริงอยู่ แม้องค์การสหประชาชาติจะพยายามสร้างปรัชญาการเมืองสากลขึ้นไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ (The Charter of the United Nations) เช่น สิทธิมนุษยชนสากล (Universal Human Rights) ก็ตามแต่ก็หาไม่มีสมาชิกของสหประชาชาติทุกประเภทนำไปปฏิบัติให้ครบถ้วนสมบูรณ์ไม่ จึงทำให้เกิดกรณีพิพาท การกระทบกระทั่ง การเบียดเบียน การเอาเปรียบ ฯลฯ ระหว่างประเทศปรากฏให้เห็นไม่ขาดสาย

ปรัชญาการเมือง (Political Philosophy) เป็นความพยายามศึกษาถึงธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ความถูกต้องเหมาะสม ความดีงามของระเบียบทางการเมือง ตลอดจนเป็นความพยายามคิดค้นหาแนวความคิดมาซึ่งนำกำหนดความดีขึ้น หรือ เพลิดเพลินของการกระทำและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การเปลี่ยนแปลงกับความต่อเนื่องหรือความมีเสถียรภาพของสังคมการเมืองทั้งยังเห็นว่าการวิพากษ์วิจารณ์ การครุ่นคิดคำนึง การเสวนา การแสวงหาในแนวทางเช่นว่านั้นจะเป็นวิธีที่พัฒนากษัตริย์ทางศีลธรรมให้สูงขึ้น โน้มนำไปสู่การมีจิตสำนึก รับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมมากขึ้น

1.2.2 ประเภทของปรัชญาการเมือง⁹

เมื่อกล่าวประวัติศาสตร์แห่งการศึกษาปรัชญาการเมืองตั้งแต่ยุคโบราณเรื่อยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ สามารถแบ่งประเภทของปรัชญาการเมืองได้ ดังนี้

1. **ปรัชญาการเมืองคลาสสิก (Classical Political Philosophy)** โดยมีโสเครตีส เป็นผู้เริ่มต้น และสืบทอดผ่านมาทางเพลโตและอริสโตเติลตามลำดับสาระสำคัญของปรัชญาการเมืองคลาสสิกก็คือ เป็นเรื่องของการต่อสู้เพื่อดำรงรักษาและพัฒนาชุมชนขนาดเล็กให้มีความเจริญก้าวหน้าในการปกครองตนเอง มีเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้มีความสำเร็จในการจัดองค์การทางการเมืองการปกครอง ทางเศรษฐกิจและสังคม ความสำเร็จเหล่านี้นับเป็นปรากฏการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์อารยธรรมของมนุษยชาติ

ปรัชญาการเมืองยุคนี้ พิจารณาเป้าหมายสูงสุดของชีวิตการเมืองคือ คุณธรรม โดยเห็นว่าความเสมอภาคหรือประชาธิปไตยไม่ใช่สิ่งสูงสุด เพราะมนุษย์ไม่ได้ถูกสร้างให้มีคุณธรรมเท่าเทียมกัน การกำหนดให้สิทธิแก่มนุษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันในขณะที่บางคนเป็นผู้สูงกว่าผู้อื่นโดยธรรมชาติจึงเป็นเรื่องไม่ยุติธรรม

⁹ เสน่ห์ จามริก.(2542).**ปรัชญาและทฤษฎีการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 14.

ดังนั้นปรัชญาการเมืองคลาสสิกยุคนี้ถือว่ารัฐที่ดีที่สุดได้แก่รัฐที่มีการปกครองแบบอภิชนาธิปไตย (Aristocracy หรือรัฐผสม Mixed Regime)

2. ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ (Modern Political Philosophy)

ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ เป็นปฏิกิริยาที่มีต่อผลของศาสนาคริสต์ที่แตกแยกออกเป็นนิกายต่าง ๆ นอกจากนี้ยังปฏิเสธโครงร่างปรัชญาการเมืองคลาสสิกว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ อีกด้วย

ลักษณะของปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ ถือกำเนิดขึ้นในศตวรรษที่ 16 - 17 เป็นปฏิกิริยาที่มีผลต่อคริสต์ศาสนาที่แตกแยกออกเป็นนิกายต่าง ๆ อันเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งของสงครามกลางเมืองและสงครามระหว่างรัฐที่ไม่หยุดหย่อน

แนวคิดนี้ สังกัดได้จากงานเขียนของ มาเคียเวลลี ฮอบส์ และฌองฌาคส์ เป็นต้น อันเป็นการต่อต้านแนวคิดอุดมการณ์ทางคริสต์ศาสนา ซึ่งมีรากฐานอยู่ในปรัชญาการเมืองคลาสสิกอีกทีหนึ่ง นักปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ แม้จะมีแนวคิดที่ต่างกันมากมาย แต่ที่เห็นร่วมกันคือ การปฏิเสธโครงร่างของปรัชญาการเมืองคลาสสิกว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้

มาเคียเวลลีถือว่าเป็นบิดาของปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ เพราะเขาวิจารณ์แนวคิดแบบยุคคลาสสิกว่าเป็นแนวคิดที่ผิด เพราะไปตั้งสมมติฐานหาเป้าหมายที่คุณธรรมและคิดว่ามนุษย์เป็นสัตว์ทางการเมือง อันที่จริง ควรเริ่มมองมนุษย์จากความ เป็นจริงว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ชั่วร้ายและจะต้องถูกบังคับให้เป็นคนดี สำหรับ โทมัส ฮอบส์ก็ปฏิเสธแนวคิดของยุคคลาสสิก ที่เห็นว่ามนุษย์จะดีได้เพราะอาศัยการเมือง เพราะเขาถือว่า ความปรารถนาที่จะมีชีวิตรอดต่างหาก เป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดของความยุติธรรมและศีลธรรม

3. ปรัชญาการเมืองในปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันนี้ฐานะของ

ปรัชญาการเมืองค่อนข้างจะได้รับความสนใจและเอาใจใส่น้อยลงหรือตกต่ำลงทั้งนี้ก็เพราะสังคมศาสตร์ (Social Science) ได้ยอมรับเอาข้ออ้างทางวิทยาศาสตร์มาเป็น

ข้ออ้างและบรรทัดฐานของตนกล่าวคือสังคมศาสตร์ปัจจุบันถือว่าความรู้ทางสังคมศาสตร์ที่มีหลักเกณฑ์อย่างทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Knowledge) เท่านั้นที่เป็นความรู้ที่แท้จริง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ความรู้ทางสังคมศาสตร์ต้องเป็นความรู้ที่อาจมีการพิสูจน์ หรือทดลองอย่างใดอย่างหนึ่งได้เช่นเดียวกับกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ สังคมปัจจุบันถือว่า ความเห็นของโสเครตีสในเรื่องของความดี ความกล้าหาญ ความยุติธรรม ล้วนแต่เป็นเรื่องซึ่งไม่มีหลักเกณฑ์ที่ตายตัวหรือแน่นอนคงที่และ ไม่อาจพิสูจน์ให้เห็นจริงได้โดยหลักเกณฑ์แบบวิทยาศาสตร์ หลักการของปรัชญาเมธีไม่ว่าจะเป็นโสเครตีส เพลโต หรืออริสโตเติล ก็เป็นเสมือนเพียงระบบค่านิยมในบรรดาค่านิยมทั้งหลายเหล่านั้น

ดังนั้นแนวคิดปรัชญาการเมืองในปัจจุบัน เน้นที่ความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดในยุคคลาสสิกโดยถือว่าสังคมจะดีขึ้นหรือเจริญขึ้น ขึ้นอยู่กับสถาบันในสังคม เช่น สถาบันการปกครอง หรือ สถาบันทางเศรษฐกิจเป็นใหญ่ ไม่ใช่การอบรมป้อนนิสัยสร้างบุคคลอย่างที่ยุคคลาสสิกยึดถือ

1.2.3 ประโยชน์ของการศึกษาปรัชญาการเมือง

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ไม่สามารถจะอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ ดังนั้น มนุษย์จึงต้องสร้างกฎกติกาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขโดยการให้เหตุผลในการแสวงหาความยุติธรรมระหว่างปัจเจกชนต่อรัฐ ปัจเจกชนต่อปัจเจกชน รัฐต่อรัฐ

จ้านงค์ ทงประเสริฐ¹⁰ (2525) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ และประโยชน์ของการศึกษาปรัชญาเป็นเบื้องต้นว่า ถ้าหากคนในสังคมมีปรัชญาสำหรับดำเนินชีวิต ก็จะทำให้คนเรามีหลักการ และมีเหตุผลมากขึ้น การใช้อารมณ์หรือทิวฐิมานะเข้าต่อสู้กันอย่างสัตว์เดรัจฉานก็คงจะหมดไป หรือจะลดน้อยลง ทั้งนี้ก็เพราะว่ามนุษย์เป็นสัตว์

¹⁰ จ้านงค์ ทงประเสริฐ.(2525). **ประโยชน์ของการศึกษาปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร : สี่กัการคำ, หน้า 45.

ประเสริฐประเภทเดียวที่พอจะสอนให้มีเหตุมีผลได้การที่เขาไม่มีเหตุผล อาจเป็นเพราะเขาไม่เคยศึกษาเล่าเรียน ไม่เคยมีใครอบรมสั่งสอนเขาให้มีเหตุผลก็ได้

ในแง่ประโยชน์ของปรัชญาการเมืองนอกจากที่กล่าวมาในประโยชน์ของการศึกษา ปรัชญาเป็นเบื้องต้นแล้ว ปรัชญาทางการเมืองมีประโยชน์ในแง่ที่มีขอบเขตในการอธิบายสิ่งต่างๆ กว้างขวางกว่าวิทยาศาสตร์และวิธีการต่าง ๆ หลากหลายแบบหลายประเภทซึ่งอาจไม่เป็นวิธีการในแนววิทยาศาสตร์เสมอไป ปรัชญาทางการเมืองจึงไม่มีลักษณะเป็นทฤษฎี แต่ก็อาจถือว่าเป็นแนวคิดที่จะพยายามอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองการปกครองที่ดีที่สุด

ประโยชน์แห่งปรัชญาทางการเมืองที่เห็นได้ชัดก็คือ การให้มนุษย์หารูปแบบการปกครองที่เหมาะสมที่สุด ให้ประโยชน์ที่สุดแก่ประชาชนเป็นเสมือนหนทางที่ช่วยให้มนุษย์สามารถค้นหาสิ่งซึ่งตนปรารถนาที่จะรู้ แต่สิ่งนั้นยังเป็นสิ่งลึกลับ ไม่อาจจะรู้ได้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นเรื่องที่จะยังประโยชน์นำมาสู่สันติสุขในแง่ของการเมืองการปกครองของมนุษยชาติตลอดไป

สรุปปรัชญาการเมืองจะเน้นถึงด้านเสรีภาพความเสมอภาคและความยุติธรรมในสังคม ธรรมชาติและจุดมุ่งหมายของรัฐ สิทธิอันชอบธรรมที่จะปกครองสัมพันธ์ภาพระหว่างเสรีภาพของปัจเจกบุคคลกับอำนาจรัฐ

บทสรุป

ปรัชญาการเมืองเป็นองค์ความรู้อย่างหนึ่งที่นักคิด นักปรัชญาในรุ่นบุกเบิกได้คิดและสร้างสรรค์ขึ้นมาอธิบายสังคมมนุษย์ ปรัชญาการเมืองคือแนวคิดที่อธิบายการบริหาร การปกครอง ระบบการปกครอง ระบบการเมือง และรูปแบบการปกครองอย่างหลากหลายที่นักคิดและนักปรัชญาทั้งหลายเห็นว่าดีเหมาะสมกับสังคม รัฐ ชาติ หรือประเทศของตน วิชาปรัชญาการเมืองเมื่อมีการศึกษาผ่านเวลายาวนานองค์ความรู้ทั้งหลายย่อมมีการกล่อมเกลาและมีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ปรัชญาทางการเมืองมี

ประโยชน์ ทำให้มนุษย์หารูปแบบการปกครองที่เหมาะสมที่สุด ให้ประโยชน์ที่สุดแก่ประชาชนเป็นเสมือนหนทางที่ช่วยให้มนุษย์สามารถค้นหาสิ่งซึ่งตนปรารถนาที่จะรู้ ปรักฎการเมืองทำให้การศึกษาทางการเมืองเกิดความชัดเจนและไม่มีสิ่งลึกลับ ซึ่งเป็นเรื่องที่จะยังประโยชน์นำมาสู่สันติสุขในแง่ของการเมืองการปกครองของมนุษยชาติตลอดไป ปรักฎการเมือง (Political Philosophy) เป็นสาขาของปรักฎาประยุกต์ที่ศึกษาถึงชีวิตทางสังคมหรือชีวิตทางการเมืองของมนุษย์เราซึ่งศึกษาการเมืองในด้านสังคม (Society) และรัฐ (The State) ในแง่ของธรรมชาติ (Essence) ป่เกิด (Origin) และคุณค่า (Value) อันเป็นที่มาของรัฐ

นักปรักฎการเมืองเป็นกลุ่มคนที่ต้องการเสนอความคิดเกี่ยวกับองค์กรที่เหมาะสมสำหรับมนุษย์ในการรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือสังคม โดยกล่าวถึงความยุติธรรม (Justice) และวิถีที่จะนำไปสู่ความยุติธรรมของสังคม การออกกฎและการเคารพกฎ นักปรักฎพยายามเสนออุดมการณ์เกี่ยวกับสังคมและรัฐที่เขาคิดว่า ควรจะเป็นนั่นเอง ปรักฎการเมืองมีที่มาหลากหลายมีนักปรักฎาเมธีเอกของโลกที่ศึกษาปรักฎการเมือง เช่น โสเครตีส ที่ศึกษาปรักฎาว่าเป็นเรื่องของการแสวงหาความรู้และความจริงโดยมุ่งศึกษาไปที่ตัวมนุษย์มากกว่าสิ่งแวดล้อมทางกายภาพรอบตัวมนุษย์ นักปรักฎาคนต่อมาคือ เพลโตที่เป็นลูกศิษย์ของโสเครตีส มีมุมมองเกี่ยวกับปรักฎการเมืองว่าประเทศหรือรัฐควรจะถูกปกครองโดยกษัตริย์ที่เป็นนักปรักฎา (Philosopher-King) นักปรักฎาเมธีเอกคนที่สามคือ อริสโตเติล ผู้เป็นลูกศิษย์ของโสเครตีส นำเสนอปรักฎการเมืองที่มีความเป็นรูปธรรมมากกว่าโสเครตีส และเพลโต ปรักฎการเมืองของอริสโตเติลมีการรวบรวมเป็นทฤษฎีความรู้ หรือทฤษฎีคุณค่าที่ชัดเจน ซึ่งอริสโตเติลให้ความหมายปรักฎาว่าเป็นศาสตร์ซึ่งค้นหาถึงธรรมชาติของสิ่งที่มีเป็นอยู่ด้วยตนเอง และค้นหาคุณสมบัติตามธรรมชาติของสิ่งนั้นด้วย

นับตั้งแต่เริ่มมีการศึกษาปรักฎการเมืองนับจนถึงปัจจุบันปรักฎการเมืองมีการเปลี่ยนผ่านมาเป็นยุค ๆ มีช่วงเวลา 3 ยุคหลัก ๆ ได้แก่ (1) ปรักฎการเมือง

คลาสสิก (Classical Political Philosophy) โดยมีโสเครตีส เป็นผู้เริ่มต้น และสืบทอด
ผ่านมาทางเพลโตและอริสโตเติลตามลำดับ ปรัชญาการเมืองยุคนี้ พิจารณาเป้าหมาย
สูงสุดของชีวิตการเมืองคือคุณธรรม โดยเห็นว่าความเสมอภาคหรือประชาธิปไตยไม่ใช่
สิ่งสูงสุด เพราะมนุษย์ไม่ได้ถูกสร้างให้มีคุณธรรมเท่าเทียมกัน ปรัชญาการเมือง
คลาสสิกยกย่องว่ารัฐที่ดีที่สุดได้แก่รัฐที่มีการปกครองแบบอภิชนาธิปไตย (Aristocracy
หรือรัฐผสม Mixed Regime) และ (2) ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ (Modern Political
Philosophy) ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ เป็นปฏิกริยาที่มีต่อผลของศาสนาคริสต์ที่
แตกแยกออกเป็นนิกายต่าง ๆ นอกจากนี้ยังปฏิเสธโครงสร้างปรัชญาการเมืองคลาสสิก
ว่าเป็นสิ่งที่เกินไปไม่ได้อีกด้วย 3) ปรัชญาการเมืองในปัจจุบัน แนวคิดปรัชญาการเมือง
ในปัจจุบัน เน้นที่ความเป็นประชาธิปไตยซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดในยุคคลาสสิกปรัชญา
การเมืองมีความเป็นสังคมศาสตร์ (Social Science) โดยใช้หลักคิดทางวิทยาศาสตร์
มาเป็นข้ออ้างอิงและบรรทัดฐานของการหาความรู้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กิตติพัฒน์ สุวรรณสิริเมธี.(2550). เอกสารประกอบวิชาปรัชญาการเมือง.

กรุงเทพมหานคร : หลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.

จำนงค์ ทองประเสริฐ.(2525). ประโยชน์ของการศึกษาปรัชญา. กรุงเทพมหานคร :
สื่อการค้า.

ชลธิศ ธีระฉัฐติ.(2551). เอกสารประกอบวิชาปรัชญาการเมือง. กรุงเทพมหานคร :
หลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์ (2539).เอกสารประกอบวิชาปรัชญาการเมือง. กรุงเทพมหานคร :
หลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิสิษฐีกุล แก้วงาม.(2552). ความรู้พื้นฐานในทางรัฐศาสตร์ (ภาคความคิด).

มหาสารคาม : หลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

เปลโต. (2547). ปรัชญาของโสเครตีส. โดย พินิจ รัตนกุล. กรุงเทพมหานคร :
วิทยาลัยศาสนศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล.

ลีโอ สเตราส์ และ โจเซ็ป คร็อบซีย์ บรรณาธิการ. สมบัติ จันทรวงศ์ แปลและเขียน.

(2550). ประวัติปรัชญาการเมือง. กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ
มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา.

สมบัติ จันทรวงศ์. (2535). ปรัชญาการเมืองเบื้องต้น : บทวิเคราะห์โสเครตีส.

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เสนห์ จามริก.(2542). ปรัชญาและทฤษฎีการเมือง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.